

ПОЕТИЧНЕ СУЦВІТТЯ СЛОБОЖАНЩИНИ

ЖІНОЧІ ГОЛОСИ. Нитка долі, як і нитка поезії, в кожного своя, хоч і здається подібною до інших. Є тут місце казці, що переповідається на дорослий лад (“Сиджу над розбитим коритом”) [15, 40]; буденній, а тому особливо теплій ніжності (“Чи стрічку пришити”) [15, 74]; святковим обновам душі (“Все рідше відчиняємо вікно”) [15, 28]; молитовно-творчому піднесенню (“Може, хтось зі святих нині Бога благає про мене” [15, 68]); тиші задуми та гіркої згадки (“Немає саду. Яблунька стойть” [15, 22]) – одним словом, усьому, що відгукується в небайдужому людському серці. Такою постає лірична палітра харків'янки Антоніни Тимченко у її збірці “Гарячі нитки”.

Властива поезії молодої авторки настанова на неквапливість прозирає в образності і семантиці: “Хати в неділю безвістю поснули. / Баби стовічні зводяться, як дим, / і зморшковинням висушених вулиць / ідуть набрати спраглої води. / Але дарма: і чапля дерев’яна, / і в цебра б’ється цівка самоти. / Спинилось літо – сухоцвіт не в’яне. / і час не йде. Бо нікуди іти” [15, 77]. У цьому малому світі так багато простору для негаласливої любові: “Чи стрічку пришити, / чи бант приладнати до плаття – / така фантазійна жіноча безхітрісна ціль, / щоб за суетою своє приховати сум’яття, / щоб ти не побачив, як плакати буду вкінці. / і ми, як стрічки, перев’язані. Вузол міцний. / Я кидаю ґудзики фальшу і біль у смітник, / аби твоя віра жила і мій вогник не зник. / А ти розправляєш мені складочки, що на платті. / Любов за любов: я про іншу не знаю розплату. / Непоспіхом коней гнуздає самотній візник” [15, 74]. Світ, у якому перебуває поетеса, звіддалік нагадує казку, в якій не діють закони звичного часу: “Сиджу над розбитим коритом, / і старість не йде” [15, 40]. Але то лише звіддалік буття скидається на ідилію, бо мовиться у поезії Антоніни Тимченко і про біль, і про плач, про страх (“Я боюся писати. Я віршами душу порвала” [7, 68]; “тупий невідвортній страх / тобі хоч краплю сумніву принести” [7, 28]) і самоту. Утім, гіркий досвід дає розуміння, що бажання бути дворянкою і володаркою – не найважливіше: “Сиджу і не знаю, не море і мій чоловік. / і я молода. Ну а він десь, напевно, рибалить. / Аби ж то приніс лиш солону усмішку свою, / і трави морські, / і порожній / розірваний / невід” [15, 40].

Оксана Мардус у своїй збірці “Біла осінь” постає авторкою, яка творить поезію як для дітей, так і для дітей, і для дорослих. І найбільше її захоплення – історія – у цій збірці має різні іпостасі (історія власного роду; історія Нової Водолаги – рідного селища поетеси; історія української культури, засвідчена іменами Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Хвильового, І. Багряного, К. Білокур та ін.; відлуння чужої культури – Уладзімір Някляєў). Заглиблена поетеса і в давню міфологію, про що свідчить її вірш “Мій Білобоже”: “Мій Білобоже / з білої трави, / у зелен-руті / словом оживи, / в раю кленовім / скрипалем заграй, / але у самоту / не завертай...” [9, 119]. Хоча самота у поезії О. Мардус теж світла, сповнена сподівань на зустріч: “Ти слухаєш глибінь пораненого світу, / Ти слухаєш любов, яка росте в мені / Твоїх торкаєсь слів – край літа б не зомліти... / і як тобі? / в цей день?? / в далекій стороні???” [9, 137]. Цитований вірш набуває особливої інтонаційної виразності за рахунок коротких питальних речень із поступовим збільшенням знаків запитання та одиничної внутрішньої рими “край літа – зомліти”. Оте “край літа” – власне, початок осені, синонім життєвої зрілості. Біла осінь – осінь світла, але інколи і трохи холодна від несправджених надій: “Джерельце билось в два крила, /

печаль зимова розставала, / весна дощами засівала, / а жінці вроду віддала. / А їй хотілося тепла..." [9, 67], осінь дощова. Дощ у авторки постає втомленим пілігримом, що повертається в "тунель нічний – додому... / В дім за узгір'ям грому" [9, 51], він приносить полегшення, очищення і дитинну радість серцю: "У лісі стихлого дощу, / де краплі стиглі не від сонця, / нестримне серце відпуши – / хай бігає в одній сорочці. / Воно збентеженим дитям / стриба, на себе сипле листя... / я відчуло, як життя / не може / встояти / на місці" [9, 99].

Ірина Скринникова – поетеса і співачка, викладач музики (по класу гітари), що мешкає у тій-таки Новій Водолазі. Її вірші зачіпають читацьку душу схильністю до афористичного вислову, як-от: "Від бажань до здійснення – / півмілі, / від мрії до зневіри – / півкроку" [13, 10]; "минуле на те й минуло, щоб світ світлило" [14, 8]. Вочевидь саме тому поетесі добре дaeться жанр рубаї та хоку, про що свідчать цикли "Услід за Хаямом" і "Жорства", де І. Скринникова постає у двох іпостасях – лірика і філософа: "О соловейку! Оспівай ці дні, / такі веселі, і такі ясні. / Якщо до серця сумнів і потрапить – / Камінчиком затихне десь на дні" [14, 32]; "Життя збігає, а роки, мов пута. / Одвічні дзвони все сильніше чути. / Хоч долі я покірна, думку маю – / чи ж на колінах істину збагнути?" [14, 33]; "Ось і джерело. / Чую відгуки подій / в плюскоті води" [14, 44].

Серед "безладу прискореного віку" [13, 37] розуміти час і жити суголосно з ним – життєва мудрість, якою вповні володіє ліричний персонаж віршів цієї авторки: "Легка, п'янка і тепла радість пісні, / свідома ноша зрілої душі, / що зцілює від остраху запізнень, / і стримує: ще встигнеш, не спіши! / Зламати квітку, обірвати думку, / зчинити галас через сто дрібниць..." [13, 30]. Поетичне бачення І. Скринникової очуднє, здавалося б, буденні речі. Приміром, "Прочитаний вірш" [13, 21] обертається заплітанням кіс (як жіночого волосся, так і стиглих колосків на святі обжинків), зорепадами. І в тому є своя поетична граматика ("вони [рядки – Н.Г.]" уrozисип між жовтих яблук...") і зримість форми ("округлі коми, слова пласкі"): "Позаплітала рядки у коси, / а відвернулись – вони уrozисип / між жовтих яблук і колосків – / округлі коми, слова пласкі. / У тихі усмішки, слізози теплі / і зорепади гарячих реплік / сховались рими, і вже не треба / вплітати в коси тривожний гребінь". Кохання для поетеси – коктейль із льодом, мінімалістичний ("мій біль"), розмаїтий і принадний, але обпікає не лише теплом, а й холодом, як у вірші "Льодяний кубик": "Яке ж воно солодке / слово "мій"! / Коктейль, що в ньому / міняться принади... / Але промовчу я, / бо слово "біль" / услід за словом "мій" / до склянки пада" [13, 40], з непорозуміннями ("Жбурляв важкі засніжені слова"), розлуками ("Ти поспішаєш, любий? Так, іди"), згадками ("Бринілі півники в саду"), радістю і болем.

Роздуми про біль як невід'ємну складову кохання і життя загалом укладаються авторкою в сонет з англійським типом римування – "І хто посміє мудрій дорікнути" [13, 13]. Через низку риторичних питань ("А слізози – сіль, чи ж є життя без солі? / До істини уплав, до правди пішки? / Чи вся то суть, що видно на поверхні?") та образ чорттика-спокусника вірш баналізується і поетизм початкового катрена зводиться нанівець, сповзаючи у дидактику: "І хто посміє мудрій дорікнути, / за власне почуття припнуте ніби. / Вона сама собі немов спокута, / ще й повінь весняна, як на загибел... / Мов чорттик ту водицю скalamутив, / і очі залишаються сухими. <...> Де чорттик, там і хвостик є і ріжки. Кохання – біль, та солодко в тім болі". Ця нерозривна єдність страждання і радості авторкою краще бачиться з перспективи спогаду: "Ніби бачу: йому ладо-усмішка очі лоскоче. / При городі в обід жовта динька – свята простота. / Гусенята з-під ніг, сни-пір'їни злітають пророче. / Вже дідусь б'є крилом /

ніби пам'ять мою прогорта. / А колись же було! До казкового світу причепа, / розганяюсь, біжу – та злетіти несила, неси-и-и! / Вже й бабусі нема і все важчає й важчає небо. / Хоч би слізози були – тільки зелень у зблисках роси” [14, 14]. Життєві і поетичні настрої творять “Осінню партитуру”, де музика гармонізує буття: “Де у партитурі обмаль / голосів чоловічих / а забагато голосіння / на високих нотах відчаю, / нарешті поставлю крапку” [14, 22], а ліричний персонаж порівнюється з музичним інструментом: “Я затужила, мов скрипка, до вас, / знає оркестр всі мої воскресіння” [14, 78].

Воскресіння – душевна метаморфоза, яка, мабуть, відома багатьом людям. А коли ця людина – поет, чутливий до кожного болю, воскресіння стає рятівним перевтіленням, преображенням внутрішнього і зовнішнього світу. “Перевтілення” Юлії Ткачової – ще один поетичний дарунок Нової Водолаги. У ньому відбувається перетворення смутку в нестримну радість творчості: “Так тісно, Господи, на цій землі! / Журбу мою курличуть журавлі, / до тебе хочу чуті донести мій крик. / О, подаруй мені нестримність рік” [16, 16]; “Мені не спиться. Роздуми та мрії, / і тепла ковдра аж ніяк не гріє. / Вікно навпроти, а у ньому – зірка, / і ангел причаївсь біля одвірка... / Зігрілась. Засинаю. Я щаслива – іду назустріч завтрашнього дива” [16, 41]. Диво будується самотужки, всупереч важким життєвим випробуванням: “І кричу я страшним німим криком, / що не хочу тебе віддавати! / Це неправда, що ніби я звикла, / що життя мое – вічні ці ґрати / Розіб’ю, розломаю і знищу / перешкоди на стежці до тебе, / із коханням я стану найвища, / і руками дістануся неба” [16, 77]. Поетеса знаходить диво любові, наче чарівний цвіт папороті, в чорних териконах століть [16, 41] і страждань. А небо неодмінно відповість, засвітивши сонце кохання та щастя: “Помаранча світить коло / на блакитнім полотні. / Спів пташиний буде скоро – почалися літні дні... / Матілові ці ночі / для закоханих цвітуть. / Серце в щасті затріпоче” [16, 37]. Словнене коханням серце вміє “впіймати радість на твоїм плечі”, поділитися щастям і любов’ю з близкими: “І щастя в тому, що ти поруч завжди / і повен дім дитячих голосів. / Для мене більшої немає правди – любов роздати кожному і всім” [16, 78].

Харків’янка Галина Марківська дарує своїм читачам ліричного листа під назвою “Тобі”, в якому виповідає одкровення про любов, “не зустрічі” та “не прощання”: “Чого не вмію я – це ліктями крізь натовп: / я рана – не таран; торкни – одразу кров. / і там не жди мене. Так легко затоптати / краплинку дощову, пелюстку і любов” [10, 13]. Іноді лірична героїня зізнається, що закоханість згасає при омріяній зустрічі і “спалено уста мої німотною пожежею” [10, 12], часом любов зникає через брак довіри та щирості: “Болить все тіло. А однак – / так жити можна. / На цілий світ тепер одна – / Зате неложна” [10, 99]. У цьому розчаруванні душа здатна “осінньої безмежної свободи / вдихати згірклив, / але чистий дим” [10, 67]. Розтоптану любов любляча душа приймає як свою чашу: “Ти від мене відрікся тричі, / як Петро колись – від Христа. / Ти шукав ясніше обличчя? / Ти хотів ніжніші уста? / Чи боявся смертної муки? / Але я її – теж боюсь! / Пронеси цю чашу розпуки, / Господи, мимо уст! / Тільки всує молю я небо. / В мене вибору вже нема. / Я приймаю свій хрест за тебе, / знаючи, що дарма” [10, 63], доростаючи до жертвності. А згодом приходить відкриття, що “Я не твоя, хай так. / Та ти у мене / навіки є. Бо я тебе люблю... / Отож себе жалію я даремно. / Тебе жаліти треба. / Ти там – сам. / Так щедро ти сіяєш небесам – / а хто сія – тобі?.. Тобі – не темно?..” [10, 34]. Душа набуває небесної яскравості і не боїться несприйняття оточуючих, хоч у всі часи “Таланту й сили не прощають люди. / Яскравих душ бояться до нестягами. / То й Бог із ними. Так було і буде. / Сідай рядком, обнімемось серцями” [10, 19].

Світлана Загреба (Харків) назвою своєї збірки ("Сузір'я Блазня") натякає на особу, що прикривається іронією, жартом і сміхом, говорить гірку правду всім довкола: "Шелест подих схлип / Смачно прицмокує глина під голим / блиском чобіт / Чи ж ба як розкисла / Куди нам із неї творити / Тим паче рити / Шукати реліктову кістку / Істину" [8, 20]. Ота глина – то людська душа, що не надається до творення (формування) і до творчості. Для поетеси ж творчий лет, хоч і ризикований, але бажаний. Це її доля, відміряна парками на зелених життєвих кроснах: "Злітала навідліг / Зірвалась на посміх / На кроснах зелених / На кроснах.... / Волосся утроє / А серце – надвое / По сліду / Послідня травиця ячала / Як чайка" [8, 29]. Падіння буває болісне, наражає на насмішки оточення, провокує ліричного персонажа одягати маску сміху ("зірвалась на посміх") чи спокою: "Бризки солоні / На щоках вистигають / Тайфун у серці" [8, 46]. Цей тайфун виливається у промовисті метафори людського болю: "Маки, мов стигмати, в човниках розкрилених долонь" [8, 38]; "Земля моя тоненька і крилата / Хустинкою повисла на дощі" [8, 39]. І хоч С. Загреба говорить про поезію як гру ("Фіалково ніч забарвиться / Для всіх, хто словами бавиться..."), однак "gra" часто жертовна, болісна ("Хвороба ввійшла в історію, / Як ніж у жертовну плоть") [8, 44]. Найбільший біль, за зізнанням авторки, – "Мого заблуканого слова неперехідна німota" [8, 36]. Ця німota часами вибирається свідомо: "Вітер вітер кленової осені / Ходить хащами вовчими / У блакиті є смак незворотності / Але краще промовчати" [8, 23]. Утім, С. Загреба вміє відчувати барви життя на смак і привносити ці барви в життя потребуючих душ: "Хоч собачий холод навкруги, / Будуйти і вигадці радіти... / Розмалюю квітами сніги: / Хай бездомні думаютъ, що літо..." [8, 48].

Ганна Яновська (Харків) у своїй "Волохатій книжці" описує, мов у "Червоній книжці", дуже давні, а через те забуті чи просто глибоко сковані речі. Приміром, замовляння: "ти не смітник і рани не затяглись / кидай на берег кидай назад не бери / ритмами майже нечутними для співця / грому третмінням ухканням ранніх сов / словом у тиші поглинутим до кінця / верне у власне русло втрачена кров" [18, 21]. Або ж написи на речах ("Напис на термосі"), що були першою формою візуальної поезії: "риби і квіти пливуть емальною річкою / і десь у тобі кожен день хтось позначив насічкою / і зранку приходить та днина яка одна" [18, 5]. І тільки "випадковому свідку" [18, 3] відкривається у звичних речах-емблемах глибока суть, як-от у віршах "це така вже осіння сутінь" і "ДНК": "осінь вміло тебе шифрує, / огортає, мов кісточку слива, / і дарує тобі на вибір все помічене на віку" [18, 47]; "що не знаєш чи страшно читати себе між рядків / та й рядок лиш один непомітний у білій чаші" [18, 81]. Доходячи до першооснов, ліричні персонажі Г. Яновської переосмислюють минулі епохи і у їх світлі бачать інакше власний час. Осінній пейзаж із достиглими яблуками ("Яблука! Боже мій, скільки! Затоплено місто") навівають авторці сюжет про гріхопадіння, але з власним висновком: "Яблука... Змій нам збрехав, він не знав цього саду.... / Тільки ми й досі не знаєм ні зла, ні добра. / В того, чого не шукають, нема охорони. / Люди вважають, що все вже відкрито до них. / Скільки ж дерев обійти, щоб знайти заборонене? / Скільки стрічок наплести, щоб позначити їх?" [18, 56]. Епоха літописця Нестора ("невільного охоронця честі") теж знакова, бо в ній "Пергамент мовчки підчищає Нестор. / і терпіть шкіра. Видихає князь", але поетеса (випадковий свідок цієї сцени) запевняє "Між нами вірність фарби, а не крові. / Я, як священик, сповідь не віддам" [18, 35]. І чи не з прагнення дійти до першооснов виростає авторська "пісня предка", у якій є засторога щодо віри в те, що видно, бо це може бути лише видимість, а не справжність: "Борешся з бордою лише на три дні / Борешся

із собою лише до часу / Бо чи надовго лампі вистачить гасу / Бо чи надовго віrimo в те що видно” [18, 100]. Незримий світ викликає більше довіри, хоч і він не є передбачуваним, ламає стереотипи сприйняття: “Світу цього переходи підземні, дим непочатий / Ставлять на тебе, ставлять на мене / різні печаті. /... Ключ і замок, та на дверях застигли перестороги. / Зрештою – що там – золото і срібло? / Пил і стоноги?” [18, 42].

Харків’янка Люцина Хворост також вміє у випадковому бачити посутнє. Приміром, каштан навіває згадки про труднощі підліткового віку: “Так і твоя душа вростала в сущє – / і раптом зрозуміла без злоби, / що треба впасті й зранитись, аби / зйшла із неї груба шкарапуща” [17, 15]. Недуга змушує переосмислити ставлення до тілесного здоров’я, підвівши до висновку: “Бач, недуга – наче ті пологи: / Знову й знову родиш сам себе” [17, 13]. Не уникають пильного погляду авторки приkrі суспільні явища – лицемірство поета, сусідство величі і нікчемства у його душі: “строчив доноси / і з його руки / вчораши друзі догасали в тюрмах. / А вірші, як високі маяки, / Плекали світло у невчених юрмах...” [17, 7]. Плачуши над нікчемством, поетеса молиться величі жертвового подвигу: “Колись – ти тільки не питай, коли, / чи довго ждати, до якої дати, – / спом’янемо ми в мірі тих, що йшли / збороти смерть – або життя віддати” [17, 40]. А що Люцині щасливо вдається уникати декларативності, то й громадянська її поезія має відтінок філософічності (та ж “Сочевиця” з розділу “Замість громадянської лірики”). Елементи притчевості стають основою ліричної поезії, приміром, про зрілу жінку, якій є що “плекати і втрачати”, якій притаманний смак і витримка (“відстояне вино”). Попри те, вона здатна кохати, не озираючись – “пити нахильці” [17, 23].

Поезія харків’янки Лариси Вировець різна, проте тяжіє до універсальності, за якої одну тему годі віddiliti від іншої, бо тоді загубиться багатство сенсу. Точнісінько так стається тоді, коли слова і речення розбиті на окремі звуки / літери. Поетеса ж пише не просто вірші чи листи, а письмена, які, за її зізнанням, єдині не горять у часоплині: “Усе пройшло. Шумерська глина / не зберегла ні плач ні спів. / Отак і я усе спалила... / Крім слів” [7, 12]. “Глиняні письмена” – то не тільки вказівка на прихильність авторки до минулих епох і давніх культур, це, здається, метафора самого митця, на якому, наче на глині, життя пише різноманітними барвами, почуттями, розмислами. А що кожна людина – лише сторінка у низці таких письмен, то тема історії звучить не лише загально як дотик до минулих епох, а й дуже конкретно – на рівні родинної пам’яті. Так, хурделиця з однайменного вірша, в очах авторки – “блі душі”, свіtlі предківські душі, що “Злетілися всі разом за віки. / Мов небо прихилилося до вікон – / меткі жінки, грайливі діточки, / і воїнства суворого без ліку. / Чи, може, прагнути пращури на мить / допитливо нам глянути у вічі? / Тому, напевно, серце і щемить: / пишатися, по правді, майже нічим” [7, 55]. Гірке зізнання... Невідомо, як Лариса Вировець кваліфікує інші епохи і яка з них її внутрішньо найближча, втім власну означила одним рядком пейзажно-ліричної замальовки: “У грудні день короткий, як життя, / й похмурий, мов радянська установа. / Чорніють край порога мокрі дрова, / ні кому не потрібні до пуття – / в епоху металевих батарей, / в період вимерзання змісту й суті...” [7, 39].

“Період вимерзання змісту і суті”, хоч і не закінчився цілковито, але, віриться, все ж неухильно вичерпується. Утім, поетичному суцвіттю Слобожанщини таке вимерзання не загрожує. Чому підтвердженням жіночі голоси – різні за силою обдарування, тембром, діапазоном і пізнаваністю, але однаково глибокі в поетичних шуканнях і ширості вислову.

ЧОЛОВІЧІ ГОЛОСИ. Не знаю, чи хтось ставив собі за мету встановити співвідношення поетів і поетес. Але з анкетування, проведеного 2009 року, помітно, що українська поезія співвідноситься в читацькій свідомості з жіночими голосами. Мабуть, асоціація ця виникає з прив'язки нашої поезії до ліричного роду і насамперед до любовної лірики. Утім, і жіноча поезія не є винятково любовною, і чоловіча не зовсім позбавлена ліричних ноток, як видно зі збірок поетів-харків'ян.

Приміром, В'ячеслав Романовський прохас: “Ласкавко, зглянься на замерзлу душу: / У зимнім світі день, як ночі смоль. / Я мрійного спокою не порушу, / В очах твоїх погрітися дозволь” [12, 41]; “Зблиском юних очей і свої почуття засвіти, / Пробуди їх од сну летаргійного / в кілька століть. / Бо одна лише така на далекі і близкі світи / у натхненні моєму ясною зорею стоїть” [12, 48]. Звіряючись ліричній героїні, зізнається: “Відцвітаю без тебе. Тужу. / Повернути б утрачені миті / Але вже перейшли за межу / Наші долі і гнані і биті” [12, 83]. Тужить поет і за рідним краєм, землею дитинства: “Аж зуби заломить одразу кринична вода / А п'ю – не нап'юсь, / бо смакує дитинством далеким. / Ще згадує хата, люстерками шиб вигляда, / Гостинно клекоче з гнізда верхового лелека. / Я – вдома, я – вдома! Радіє євшанно земля. / Вона не зникома, / а спогади трепетні, світлі... / З городу хустинка матусі майнє іздаля, / Рвонуся назустріч, / а ненъки нема на цім світі” [12, 28]. В українській поезії образ коханої традиційно зближується з образом Вітчизни. Батьківщина здатна пробуджувати пам'ять (“Радіє євшанно земля”), вона наймиліша і найкраща тому, що рідна: “Усе розгонисто росте / і потім розкошує в літі... / Хай славляться краї елітні, / Та мій – ось тут, де все просте” [12, 21]. Чи не з тієї широї любові виростає болісне передчуття непростої долі України у вірші “Неминуче”: “Прошепочу тобі молитву, / Моя нещасна Україна, / Бо не спинить грядущі битви...” [12, 19].

Страдницька доля випадала не одному поколінню українських патріотів. Не уникнув її і Василь Боровий, закарбувавши трагічний досвід не тільки у спомини, а й у поетичні рядки: “Вивели з хати... Ой, не вернусь! / В ніч відступає селянська околиця. / За Україну – синів твоїх, Русь, – / Матінка стала в куточку і молиться. / Сон над шляхами висне замком. / Шум-очерет щось про мене питаеться... / Мовби хустиною – білим димком / Батьківська хата зі мною прощається” [6, 56]. Вірш, що розташовано поряд, творить із цитованим щойно тематично-настроєву єдність: “Глухо тріскає хмиз; час, як іскорка, скаче. / Золотими слізьми піч із мамою плаче... / Мати ж молиться довго – / за всіх і за мене / В тім краю, де у сполохах небо студене. / Ніч до неї зійшла, як апостол з ікони. / Боже-Христе, тяжкі твого світу закони! / Кинусь з нар, як з труни – / аж до хрусту в суглобі: / “Не ридай мене, Мати, зрячи во гробі” [6, 57]. Тут виразно проступає контекст Святого Письма, коли після страждань і хресної смерті (у випадку поета, на щастя, лише духовної, хоч і фізична, вочевидь, не раз зазирала в очі) неодмінно приходить воскресіння. Ця віра у воскресіння додає сил, аби встояти у нелюдських випробуваннях і мріяти про найістотніше: “Не збожеволів я і не осліп – / Чого ж мені? Та мрія єсть єдина: / Коли б на світі став дешевшим хліб / і щоб була дорожчою людина” [6, 109]. Саме вагота пережитого досвіду дає поету право уподібнитись Атлантові: “Так дивно в соснах вітер колобродив, / Вишумлювало ніжно так зело, / і я збагнув, що в світ оцей приходив, / Коли мене ще в світі не було. / Дарма, що день мій облітав, мов сонях, / і ніч чавунно човгала здаля, – / То на моїх натруджених долонях / До сходу оберталася Земля” [6, 23]. Поет на власному досвіді переконався: “Коли слъзоза горить в очах поета – / Найллюдяніші родяться слова” [6, 109]. Роздуми про людину і людяність часто ведуть В. Борового до

філософських узагальнень, як у “Притчі про вогонь”, де показано трьох братів і три людські душі – єгоїстичну, що береже тепло і світло лише для себе; люблячу, що ділиться ним з дружиною і дітьми; заздрісну, що несе головешку “сусідові під стріху” [6: 28]. Безтурботні часи з огляду на пережите видаються часами геть нереальними: “А він же був – той ранній ранок / На теплій маминій землі, / Де паслись коні, ляскав праник / І млюсно пахли коноплі... / Де зорі падали у полі / До нас хлоп’ят-заводіяк, / І наші дні гортав поволі / Крильми дубовими вітряк” [6, 86].

Анатолій Перерва, видається, часто говорить у своїй поезії про хату. Ця хата має дуже вагомі іпостасі: мова поезії, родинний дім і дім національний, дім небесний. А. Перерва – поет виразно традиційний, що декларує і сам: “Вам треба новацій в поезії? Прошу. / А я заспіваю, що вмію, що можу. / Віддам усі чорні квадрати модерну / За щемну оскуму від пізнього терну. / За айстру осінню, сколошкано-гарну, / Віддам неповторний абстракт авангарду” [11, 67]. Інша річ, що ця традиційність для поета – “душа і доля”, а іншими часто сприймається як новація, бо і відчуття римованого слова нині досить притуллене через наступ верлібрів.

Але не лише мова – “дім буття”. Такий дім – це і батьківська оселя, у якій зростав поет, і та, у якій зростали вже його діти: “Чорні хмари розхитують хату, / А капуста рипить, наче сніг. / Мою душу журну й пелехату / Усе важче підбити на сміх. / Чую маму, живу і здорову, / Що відrom за дверима гrimить” [11, 20]; “Жни, що змолоду посіяв: / Хата, яблуня, сини... / Манну ждав із неба всує – / З неба сіється труха. / Вкотре хату ремонтую. / Жаль, що яблуня всиха...” [11, 26]. І коли у тому домі поет сам і “лише павучок опустився зі стелі”, в душі зринає рятівна думка: “Але ж павутинка кудись нас веде! / Дає нам, можливо, останню надію” [11, 29].

Ця надія живить поета і в думках про національний дім, як видно з поезії “Треба”, що присвячена художнику Валерію Бондарю: “Під крижаними вітрами / Вірою вірмо твердою... / Хто, у які іще рами / Впише вкраїнську долю? / Може, це так і треба / Нам на краю безодні. / Може, ми – тільки треба / Перед лицем Господнім. / Пам’яті – не впрохати. / Протягом душу проймає / Перед дверима хати, / Котрої ще немає” [11, 22-23]. І до того, що хати ще немає, доклали руку не лише ми самі, не дбаючи про українську долю, а й ворог нашої державності: “...Так ворог лиш рубає – під коріння, / І ділить мою душу нишкома... / Але пощо мені – пів-України? / Вона – як ти: одна! / Або – нема” [11, 65].

Дорогою до “останньої з осель” [11, 24] приходить умиротворення, бажання залишити після себе добрий світ і полегшили біль тих, хто житиме після твого відходу. І немає вже марного бажання вберегтись від Бога, є лише прагнення примиритися, осягнувши спокій і “небесну ясність”: “Уже не прошу я: з затемнення пам’яті вирины! / В цих сутінках долі – якась заспокійлива сталість. / Примирення з болем – можливо, останнє / з примирень, / Тепер примиритися тільки із Богом зосталось” [11, 150].

Віктор Бойко також розмірковує про часоплин з перспективи віку. Приміром, у сонеті “Цей хлопчик у веснянках, саме він”, говорить про онука: “Він – мій портрет, ще поки я не зник; / коли мене не стане, мною буде – / робити святом спробувати будень, / як я хотів і так хотіти звик. / Попереду життя. У кого ж ще, / у цього у веснянках у хлопчини. / Він крок сповільнює. Він не спішить – / для нього поки довжелезна мить... / на перевагу знайдуться причини / між учорашиним й завтрашинім дощем” [5, 27]. Але сам поет переконаний, що “Не завжди ж бо вдається із миру по нитці. / Поспішати – біда... / Та ще гірше – спізнитися” [5: 105]. А найгірше, коли це запізнення позначається на бутті

нації: “Я та квіти – ми усі за ґратами, – / волю гідно стріти б, не спізниться” [5, 202]. Щоб побоювання не справдилося, варто опановувати науку діалогу, та, на жаль: “Дослухатись – наука, / У неї учених нема. / Трохи учнів, звичайно, / Та неуків натовп амбітний” [5, 8].

І, попри плинність часу, коли “В бігах щоденних падаючи з ніг, / так важко віднайти себе самого... / То часу обмаль, то немає змоги, / аби по-людськи хтось озвавтись міг” [5:60], В. Бойко дослухається та озивається на красу природи (“Благовіщення”) [1: 19], людські радощі (“В біленькій льолі бавиться дитя”) [5, 167] і жалі (“Цей довгий день... Куди його поділи ми”) [5. 187]; “Забур’янілий двір. І хвіртка й двері навстіж” [5, 215]. Життєвий досвід кожної людини афористично підсумовано: “Так споконвіку є либонь – / то в казку віруєш уперше, / то Богу молишся уперто... / А вмерти не дає любов” [5, 142].

Хоч радість плекається поетом, як рожеві мальви біля оселі, та квітують обое надто коротко. У час смутку розрадником стає небесне світило: “А місяць озивається в цеберці, / на тебе на сумного погляда, / щоб в душу ти собі не сипав перцю, / допоки є в колодязі вода” [5, 40]. Вочевидь, ота порада поетом почута, адже автор вміє дослухатися до світу і до себе. Тому і може сказати: “У світі то спека, то крига – / на долю ж не хмурю я брів, / бо хтось біля мене оклигав, / а хтось мені душу зігрів” [5, 189].

Бувають поети знані і невідомі, а бувають упізнавані. Коли б навіть твори їх з якоєю причини подавалися анонімно, таких поетів усе-таки легко можна було вирахувати. Їх ім'я міститься в самій поетичній манері. До таких авторів належить Олександр Бобошко. Розкішні рими (“м’ятою – ім’я твоє; квінтесенція – серця; наповнити – pontії; пилатами – палатиме; Воланде – невдоволених; чекатиму – щокатими; головуючий – голівудячі; відео – віддано; натовп – до NATO; з мороку – змореність; не зайвими – незаймані” та ін.) – поетична візитівка цього автора. Крім того, О. Бобошко поєт книжний у доброму сенсі цього слова, за ним відчутно потужну традицію, приміром у громадянській і філософській поезії: “Перетворились на попіл рукописи... / (Ви помиляєтесь, професоре Воланде). / В путь! По планеті / з апостольським / посохом. / До незахищених. До невдоволених. / Словом, як хлібом, голодних наситити, / Спраглі серця, наче кухлі, наповнити. / Про врятування невинних проситиму. / “Руки уміти?” – питатимуть pontії. / Tabula rasa. Нова точка відліку. / Зміцнено м’язи в боях із пілатами... / ...Ново написане видається викликом. / Знову пектиме – і знову палатиме...” [2, 31]; “Крок вперед, / два – назад, / коливання: у той бік, у цей... / Я за вальсом твоїм чудернацьким / слідкую із подивом. / Та коли я впаду серед степу / й відчуваю “Усе...”, / Не попів, а тебе / я покличу до себе / для сповіді – / І промовлю, відходячи / серед палаючих ватр, / Пригадавши і взяті вершти, / і програні битви: / “О, моя недолуга, / я так тебе критикував! / О, моя споконвічна! / А все ж таки, як я любив тебе...” [4. 65]. Любов у ліричного персонажа О. Бобошка поширюється і на кохану: “Зникає щем. І жити я звикаю / без губ твоїх, пекельних і палких. / Тривалі зливи / злими язиками / про тебе / розповсюджують / плітки. / І лупити град / у безпорадне скло, / довбє мою свідомість / пуританську. / Потворо, / відъмо, / абсолютне зло, / розвійся, згинь!.. / А краще – повертайся!” [3, 44]. Не оминає автор і пейзажних замальовок: “Ось вона і настала – / пора Терезів та вагань. / Горобинові ягоди – / ніби ченцеві чотки... / Прохоплюся ще поночі – / і, зголоднілий, у гай: / Цілуватиму осінь / в багряні вологі щоки. / Пригублю я світанку, / чолом притулусь до землі, / Захмелілий від променів сонця й солодкої тиші, / Ворогам найлютішим / назичивши тисячу літ / і себе / за минулі гріхи / малодушно простилиши. / Золоте, нетривале, / а ти ж закінчишся колись, /

І зима-вітверезниця / снігу насипле за комір... / Я поставив три крапки / з метою уникнути коми, / Не сполохати свято – / я ж довго на нього моливсь..." [2, 5]. Утім, вони не винятково пейзажні нерідко краєвид перетікає у філософські роздуми: " Плететься пізня осінь до Різдва, / Щокроку у багні ногами в'язнучи. / Іде селом остання перезва, / I грудень розмина залізні м'язи. / Розлито сум і сутінь у степах. / Укладено в копиці літні спогади. / Приречений на страту листопад / Чекає сповіді. / Похмурий час. / Пилипівська печаль. / Сторінку від Матфея не дочитано. / У хворобливих стомлених очах / Тремтить відверте: "Чи не я, Учителю?.." [1, 34]; "Так поплач за минулим літом, холодний вересню! / Розродись дощами, прощальне слово промовивши. / Хоч поважні отці звинувачуватимуть в єресі – / Пригадаймо не раз про веселі купальські вогнища. / Вкотре нам закортить / в опівнічне пірнути літепло / I, забувши про те, / як важливо бути статечними, / Не вінками дівочими / вдаль за водою линути – / А пливти до верхів'їв. / До витоків. / Проти течії" [1, 36].

Така плавба проти течії, звісно, наражає автора на втрати в чисельності аудиторії, на певну окремішність і самотність серед поетичного цеху. Але вона ж дарує автору та його читачам світлі миті свята Поезії, де щасливо сполучилися вишукана форма та нетривіальний зміст.

Знайомство з поетами Слобожанщини доводить, що йдеться про потужну поетичну традицію, яка підхоплюється і плекається багатоголосим хором чоловічих і жіночих голосів. У цьому хорі кожен голос важливий і вартий бути почути.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобошко О. Ніч на п'ятницю. Поезії. – Харків: Крок, 2005. – 60 с.
2. Бобошко О. Пора Терезів: Вірші – Харків: Крок, 2006. – 64 с.
3. Бобошко О. У світі втрат і свят: Вірші. – Харків: Едена, 2009. – 64 с.
4. Бобошко О. Шукран, Багдад!: Вірші. – Харків: Крок, 2008. – 68 с.
5. Бойко В. Назовісім: Вірші. – Х.: Майдан, 2015. – 236 с.
6. Боровий В. Червоне сонце Каєрканя: Лірика / Переднє слово А. Стожука. – Харків: Майдан, 2013. – 118 с.
7. Вировець Л. Глиняні письмена. Поезія. – Харків: Видавнича група АПОСТРОФ, 2012 – 88 с.
8. Загреба С. Сузір'я Блазня. Поезії. – Харків: А.П. Віровець, "Апостроф", 2012. – 64 с.
9. Марфус О. Біла осінь: Поезії. – Х.: Майдан, 2007. – 168 с. – (Серія "Поезія Слобожанщини").
10. Марківська Г. Тобі. – Харків: Крок, 2007. – 112 с.
11. Перефера А. Небесна ясність: поезії/ Післямова В. Брюггена. – Харків: Майдан, 2013. – 164 с.
12. Романовський В. Іще літаю уві сні...: Лірика. – Х.: Федорко, 2012. – 92 с.
13. Скринникова І. Світлоповінь. – Харків: Крок, 2008. – 92 с.
14. Скринникова І. Як завжди: поезії. – Харків: Крок, 2014. – 136 с.
15. Тимченко А. Гарячі нитки: поезії. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2008. – 88 с.: порт.
16. Ткачова Ю. Перевтілення. Поезії. – Нова Водолага: Тім Пабліш Груп, 2014. – 104 с.
17. Хворост Л. Скликаю птаство. Поезії. – Харків: Майдан, 2015. – 80 с.
18. Яновська Г. Волохата книга. – Харків: Вид-во "АТОС", 2008. – 136 с.

Отримано 26 січня 2016 р.

м. Київ

Слово і Час

№6 (666)
ЧЕРВЕНЬ
2016

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
ЗАСНОВАНИЙ У СІЧНІ 1957 р.
ВИХОДИТЬ ЩОМІСЯЦЯ
КІЇВ

ЗМІСТ

ПИТАННЯ ТЕОРЕТИЧНІ

<i>Костенко Наталія.</i> Про досвід міжнародного проекту “Слов’янська порівняльна метрика”	3
<i>Гребенюк Тетяна.</i> Феномен недостовірної нарації в системі сучасних наративних студій.....	12

ЧАС ТЕПЕРІШНІЙ

<i>Горболіс Лариса.</i> Яке воно – “Літо-АТО”?	22
<i>Борисюк Ірина.</i> Міфологічні мотиви й образи у збірці “Абрикоси Донбасу” Любові Якимчук	34

AD FONTES

<i>Приліпко Ірина.</i> Художня інтерпретація постаті Мельхіседека Значко-Яворського в українській літературі	42
<i>Меркулов Максим.</i> Античні образи у творах українських письменників барокої доби (На матеріалі віршів Григорія Сковороди та Феофана Прокоповича).....	56
<i>Ковалець Лідія.</i> В епоху Федьковича, в епоху ранньої Кобилянської... До проблеми актуалізації спадщини інших учасників літературного процесу на Буковині.....	63
<i>Калинчук Алла.</i> Василь Білозерський і Кириломефодіївці (на матеріалах слідчої справи)	68

ПОСТАТИ

<i>Жулинський Микола.</i> Український пастир культури й науки	74
---	----

ЛІТЕРАТУРНА КРИТИКА

<i>Рачук Микола.</i> Рефрен по спіралі	81
<i>Гаврилюк Надія.</i> Поетичне сузір'я Слобожанщини	89

СЛОВО

- Слов'янська порівняльна метрика
- Феномен недостовірної нарації в системі сучасних наративних студій
- Художня інтерпретація постаті Мельхіседека Значко-Яворського в українській літературі
- Український пастир культури й науки

Час горіння... час світання,
О, який прекрасний час!
Криком щастя і змагання
Україна кличе нас!

Олександр Олесь

Засновники журналу “Слово і Час”	Founders of journal “Word and Time”
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ, ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ім. Т.Г. ШЕВЧЕНКА	THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE SHEVCHENKO INSTITUTE OF LITERATURE
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16782-5354 ПР від 22.04.10. Редакція не завжди поділяє погляди авторів	Certificate of state registration: KB № 16782-5354 ПР (22.04.2010) The opinions of the authors do not necessarily reflect those of the Editorial Team
Головний редактор <i>Лукаш Скупейко</i>	Editor-in-chief <i>Lukash Skupeyko</i>
Редакційна рада: <i>Микола Жулинський</i> (голова), <i>В'ячеслав Брюховецький</i> , <i>Ivan Dziuba</i> , <i>Vitaliy Donchyk</i> , <i>Dmytro Nalyvayko</i> , <i>Lukash Skupeyko</i> Редакційна колегія: <i>Andriy Bondar</i> , <i>Serbiy Halchenko</i> , <i>Pavlo Mybed</i> , <i>Volodymyr Morenets</i> , <i>Mykhaylo Nayenko</i> , <i>Natalya Ovcharenko</i> , <i>Volodymyr Panchenko</i> , <i>Rostyslav Radyshevsky</i> , <i>Taras Salyga</i> , <i>Halyna Syvachenko</i> , <i>Mykola Sulyma</i> , <i>Anatoliy Tkachenko</i> , <i>Hrybory Sbot</i> Відповідальний секретар <i>Світлана Селіверстова</i> Редактори: <i>Iryna Khazina</i> , <i>Tetiana Belimova</i> , <i>Юлія Шутенко</i> , <i>Oлександр Брайко</i> , <i>Roman Kyseliov</i> , <i>Юлія Медведєва</i> . Комп’ютерний набір та верстка <i>Юрій Мирончик</i>	Editorial board <i>Mykola Zhulyansky</i> (the head), <i>Vyacheslav Briukhovetsky</i> , <i>Ivan Dziuba</i> , <i>Vitaly Donchyk</i> , <i>Dmytro Nalyvayko</i> , <i>Lukash Skupeyko</i> Editorial council <i>Andriy Bondar</i> , <i>Serbiy Halchenko</i> , <i>Pavlo Mybed</i> , <i>Volodymyr Morenets</i> , <i>Mykhaylo Nayenko</i> , <i>Natalya Ovcharenko</i> , <i>Volodymyr Panchenko</i> , <i>Rostyslav Radyshevsky</i> , <i>Taras Salyga</i> , <i>Halyna Syvachenko</i> , <i>Mykola Sulyma</i> , <i>Anatoliy Tkachenko</i> , <i>Hrybory Sbot</i> Executive secretary <i>Svitlana Seliverstova</i> Editors <i>Iryna Khazina</i> , <i>Tetiana Belimova</i> , <i>Yuliya Shutenko</i> , <i>Olexandr Brayko</i> , <i>Roman Kyseliov</i> , <i>Julia Medvedeva</i> Typing and layout <i>Yuriy Mironchik</i>

Підписано до друку 25.05.2016. Формат 70x100/16.
Обл.-вид. арк. 8,7. Папір офс. Друк офс. Наклад 1000. Зам. 16-106.

Адреса редакції:
01001 Київ-1, вул. М. Грушевського, 4
Тел. (044) 279-24-56, 278-53-75
Факс (044) 278-52-81
www.ilnan.gov.ua/sich.htm
E-mail: slovoichas@ukr.net, E-mail: jour_sich@mail.ru
р/р 253076 АКППБ "Аval" МФО 300335,
код 24368911 РВДК Печерського р-ну.
Друк: "Видавництво "Фенікс"
Україна, 03680, Київ-680, вул. Шутова, 136
Тел. 501-93-01

Editorial office address:
Vul. M. Hrushevskogo 4, Kyiv, 01001, Ukraine
Phone: (+ 38 044) 279-24-56, 278-53-75
Fax: (+ 38 044) 278-52-81
Webpage: ilnan.gov.ua/sich.htm
E-mail: slovoichas@ukr.net, E-mail: jour_sich@mail.ru

Typography: Phoenix publishing house
(vul. Shutova 13b, Kyiv, 03680, Ukraine;
phone: +38 044 501-93-01)